

Autochtoniczne rasy kur z Sycylii jako interesujący przykład bioróżnorodności kury domowej

Marta Sosińska-Wielawska, Marcin Różewicz, Krystyna Jakubowska, Dorota Szablicka

Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Instytut Bioinżynierii i Hodowli Zwierząt,
ul. Prusa 14, 08-110 Siedlce

Kura domowa jest ważnym gatunkiem ptactwa domowego znanego człowiekowi od dawna. O tym, jak duże znaczenie miała ona dla człowieka, świadczy dzisiejszy szeroki zasięg geograficzny hodowli tego gatunku. Kury różnych ras są spotykane wszędzie tam, gdzie żyje człowiek, który czerpie korzyści z ich hodowli pozyskując jaja oraz mięso. Współcześnie produkcja drobiarska w krajach o wysokim stopniu rozwoju gospodarczego jest zorganizowana według najnowocześniejszych osiągnięć wiedzy z zakresu genetyki, żywienia oraz warunków chowu. Zarówno produkcja jaj, jak i mięsa odbywa się w ściśle kontrolowanych warunkach środowiskowych w zamkniętych budynkach. Programy żywieniowe są tak dostosowane, aby zapewnić maksymalną produkcję oraz wymierne wskaźniki ekonomiczne. W takiej sytuacji uzasadnione jest jedynie wykorzystywanie ptaków o wysokim potencjale genetycznym, który wynika z intensywnej selekcji, jaka niesie ze sobą znaczące negatywne konsekwencje, m.in. zubożenie puli genetycznej. Jednocześnie, systematycznie maleje zainteresowanie chowem drobiu w drobnych gospodarstwach na własne potrzeby, co prowadzi do stopniowego zanikania populacji lokalnych ras kur. Następstwem tego jest podejmowanie różnych działań, mających na celu ochronę wielu populacji zagrożonych wyginięciem (Witkowski, 2011). Preferowaną formą zachowania i wspierania hodowli starych ras jest ochrona *in situ*, uważana za najefektywniejszą metodę ochrony bioróżnorodności populacji zwierząt w ramach zrównoważonych systemów ich produkcji (Krupiński, 2008).

Świat drobiu od zarania dziejów fascynował swą ogromną różnorodnością i atrakcyjno-

ścią (Łukasiewicz, 2011). Z tych względów rasy kur amatorskich mogą być ocalone przed wyginięciem przez pasjonatów zainteresowanych ich hodowlą. Ich atrakcyjność wynika ze zróżnicowania pokroju masy ciała, struktury i barwy upierzenia oraz ozdób głowy (grzebieni i czubów). Wiele z tych cech zostało utrwalonych poprzez specyficzne warunki klimatyczne i geograficzne. Takie właśnie rasy, posiadające bardzo osobliwe cechy pokroju wyodrębniły się na Sycylii, wyspie należącej do Włoch. Rasy te posiadają długą historię hodowli, a także zapewne unikalne geny.

Celem pracy jest charakterystyka autochtonicznych ras kur występujących na Sycylii, ze szczególnym uwzględnieniem ich historii oraz cech pokrojowych.

La Siciliana Coronata *vel* buttercup

Jest to rasa o bardzo oryginalnych cechach i długiej, udokumentowanej historii. Znana jest szerzej pod jej angielską nazwą buttercup. La siciliana coronata w wolnym tłumaczeniu z języka włoskiego znaczy koroniasta kura z Sycylii. Nazwa ta wynika z charakterystycznego i unikalnego dla tej rasy kształtu grzebienia przypominającego koronę (Cirasa, 2017). Pierwsze źródła historycznego istnienia rasy możemy poznać dzięki nietypowemu kształtowi grzebienia, który przedstawiony jest na zdobieniach przedmiotów pochodzących z czasów starożytnych. Dzięki tej osobliwej cesze istnieje możliwość rozpoznania wizerunku przodków tych kur, kiedy pismo nie było powszechną umiejętnością ludzi. Znane są powstałe w okresie panowania starożytnych Rzymian i Greków wazy, których ozdobą jest wizerunek koguta z charakterystycznym kształtem grzebienia. Jednym z takich dzieł jest znajdujący

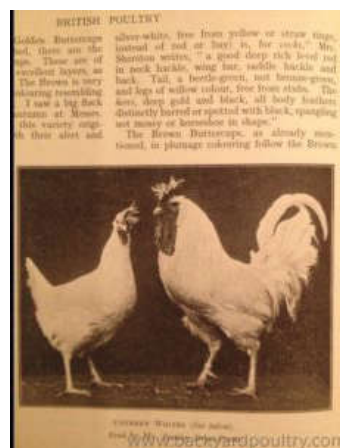
się w muzeum Gela wazon, na którego bokach uwidoczniiony jest kogut z typowym dla buttercup grzebieniem. Może on przypominać koronę, stąd ptaki te były uznawane za królewskie i utrzymywane przez elitę społeczną. Wizerunek „koronowanego” koguta występuje także na starzych greckich monetach. Równie interesujące są mozaiki naścienne (fot. 1) z podobiznami kogutów o charakterystycznym dla współczesnej rasy buttercup kształcie grzebienia.

Fot. 1. Mozaika ścienna przedstawiająca koguta z typowym dla Buttercup grzebieniem
Phot. 1. A wall mosaic depicting a rooster with a typical buttercup comb
(<http://www.siciliare.it/gallina-siciliana/>)

Obecnie za ojczyznę rasy uznaje się Włochy, a konkretnie wyspę Sycylię (<https://livestockconservancy.org/index.php/heritage/internal/buttercup>). Wiąże się to z pewną historią i księciem Galleti, który zamieszkiwał Pozę, a następnie z powodu prześladowań przeniósł się na Sycylię. W jego rodowym herbie występował kogut z „koroną” – czyli charakterystycznym dla buttercup grzebieniem, dlatego zabrał te ptaki ze sobą i tam rozpowszechnił. Dzięki temu, że były utrzymywane w izolacji bez wpływu innych ras (wynik uwarunkowań geograficznych wyspy), wyodrębnił się jednorodny typ rasowy. Mieszkańcy wyspy do dziś są najbardziej zagorzałymi propagatorami tej rasy i cenią ją jako swoje dziedzictwo. Dopiero pod koniec XIX w. podjęto pierwsze próby selekcji tych kur na cechy użytkowe, która była prowadzona była pod kierunkiem prof. Tucci (<http://www.agraria.org/polli/siciliana>). Osobliwy kształt grzebienia bardzo szybko

zjednywał wielu zwolenników hodowli tej rasy. Wraz z migrującą do Stanów Zjednoczonych rzeszą Włochów została ona sprowadzona do tego kraju, gdzie bardzo szybko rozpowszechniła się. Powodem tego był nie tylko ciekawy wygląd, ale także cechy użytkowe, bowiem kury dostarczały znacznej ilości jaj. Artykuł zamieszczony w 1913 r. w czasopiśmie „Poultry Breeder” podaje (fot. 2), że pierwszy import buttercup do „Nowego Świata” miał miejsce około 1800 r. dzięki kapitanowi morskiego statku, który dołączył je do ładunku pokładowego, aby zapewnić swoim ludziom świeże jaja oraz mięso podczas podróży. Był on miło zaskoczony, gdy okazało się, że kury składały duże, białe jaja przez cały czas trwania przeprawy morskiej i wkrótce stały się pupilami całej załogi.

Fot. 2. Artykuł o kurach Buttercup – La siciliana coronata z 1913 r. z czasopisma „Poultry Breeder” – „Hodowca drobiu”
Phot. 2. An article about Buttercup hens – La siciliana coronata from 1913 from the journal “Poultry Breeder”
(<http://www.siciliare.it/gallina-siciliana/>)

Kolejny import tych ptaków do Stanów Zjednoczonych miał miejsce w 1860 r. i ponownie w 1894 r. W 1912 r. rasa osiągnęła tak dużą popularność, że powstało pierwsze stowarzyszenie jej hodowców pod nazwą „**American Buttercup Club**”, do którego w ciągu pierwszego roku istnienia przyjęto ponad 200 członków. Miało ono za zadanie zrzeszanie hodowców oraz propagowanie hodowli tej rasy. W 1918 r. dla buttercup został ostatecznie przyjęty standard rasy przez American Poultry Association (www.roysfarm.com/sicilian-buttercup-chicken). W późniejszych

latach podjęto próbę miniaturyzacji, która ostatecznie zakończyła się sukcesem, a miniaturowa forma została wpisana do standardu w 1960 r. W Stanach Zjednoczonych preferowane były odmiany – biała oraz złocista kreskowana. Na rodzimej Sycylii rasa występowała (oprócz dwóch wspomnianych odmian) także w odmianie kuropatwanej i czarnej. Obecnie jest bardzo rzadka w chowie przydomowym w związku z wprowadzeniem mieszańców towarowych o większej produktywności, które ją wyparły. Przetrwała jedynie dzięki hodowcom amatorom (pasjonatom) oraz włączeniu jej do Programu Ochrony Zasobów Genetycznych zwierząt we Włoszech. W USA do dziś działa klub hodowców tej rasy, na którego stronie internetowej można znaleźć wiele informacji jej dotyczących (www.americanbuttercupclub.org).

Wyjątkową cechą kur buttercup, która wyróżnia ją wśród wielu innych jest specyficzny kształt grzebienia (fot. 3).

Fot. 3. Charakterystyczny dla rasy Buttercup – *La siciliana coronata* kształt grzebienia
Phot. 3. Comb shape characteristic of the Buttercup breed – *La siciliana coronata* (<http://www.feathersite.com>)

Podstawowe znane cztery typy kształtu grzebienia (prosty, orzeszkowy, różyczkowy i groszkowy) występują u wielu ras, jednak w tym przypadku mamy do czynienia z nietypowym kształtem. Łączy on w sobie cechy grzebienia pojedynczego (proste wypukłości z powcinanymi ząbkami, podobnie jak grzebień prosty) z kształtem korony, co wygląda jakby składał się z dwóch grzebieni prostych, pomiędzy którymi znajdu-

je się wgłębienie lub innymi słowy niecka bądź bruzda. U koguta jest on znacznie bardziej imponujący ze względu na swoje rozmiary niż u kury. Najlepiej jest, jeśli grzebień widziany z przodu ma równo rozłożone obydwie „skrzydełka”, które w tylnej jego części są ze sobą połączone. Przedrostek „butter” w nazwie rasowej pochodzi od angielskiego słowa „butterfly” oznaczającego motyla. Rozłożony grzebień przypomina kształtem właśnie motyla, który przysiadł z rozłożonymi skrzydłami. Słowo „cup” oznaczające filiżankę również w pewien sposób odnosi się do kształtu grzebienia u tej rasy. Idealny kształt grzebienia to mocno wklęsła niecka otoczona ściankami o równych powcinanych ząbkach, tworzących kształt korony (backyardpen.blogspot.com/2013/06/sicilian-buttercup-dual-puopse-chicken). W polskiej literaturze zootechnicznej znane są tylko cztery podstawowe typy grzebienia, a ten występujący u buttercup nie ma swojego określenia. W literaturze anglojęzycznej w odniesieniu do tego typu grzebienia używa się nazwy duplex czyli podwójny. Charakterystyczny kształt grzebienia jest warunkowany genem D^c , który już na etapie rozwoju embrionalnego wpływa na formowanie się jego załączka u piskląt tej rasy (Dorshorst i in., 2015). Dzwonki powinny być dość długie i podłużne. Zausznice są owalne, barwy białej. Dziób barwy żółtej. Skoki barwy łupkowej. Rasa buttercup jest klasyfikowana jako kura lekka. Masa ciała dorosłego koguta wynosi około 3 kg, kury natomiast 2–2,2 kg. Sylwetka ptaka jest typowa dla dawnych kur wiejskich, smukła i elegancka. Szyja jest stosunkowo krótka, łagodnie przechodzi w pierś, tworząc z nią jedną linię. Linia grzbietu jest prosta, średniej długości. Łagodnie przechodzi w ogon, który jest stosunkowo wysoko noszony. Upierzenie jest zwarte i ściśle przylega do ciała, co nadaje kurze elegancki wygląd. Kogut posiada smukłą długą szyję oraz dumnie wypiętą do przodu pierś. Skrzydła ściśle przylegają do tułowia. Ogon nie posiada tak wielu sierpówek jak u innych ras. Najbardziej rozpoznawalną i najczęściej spotykaną odmianą barwną jest złota kreskowana. U kury szyja ma jasnozłocisty kolor, na pozostałej części tułowia pióra mają charakterystyczne czarne kreskowanie. U koguta natomiast brak jest kreskowania, a w porównaniu do kury barwa upierzenia jest znacznie ciemniejsza (fot. 4).

Fot. 4. Kogut i kury rasy Buttercup – La siciliana coronata, odmiana złota kreskowana
Phot. 4. Buttercup rooster and hens – La siciliana coronata of the golden dashed variety (<http://www.feathersite.com>)

Fot. 5. Kogut i kura rasy Buttercup – La siciliana coronata, odmiana kuropatwiana
Phot. 5. Buttercup rooster and hen – La siciliana coronata of the partridge variety (<http://www.tuttosullegalline.it/razze-galline/gallina-ovaiola-siciliana/>)

Odmianą rzadziej spotykaną w tej rasie jest kuropatwiana (fot. 5), a sporadycznie występujące i unikatowe są białe i czarne buttercup.

Do zalet tej rasy należy zaliczyć nietypowy kształt grzebienia, ciekawą barwę upierzenia oraz możliwość uzyskania od kur pewnej ilości jaj. Jaja mają masę około 50–55 g i białą skorupę. Od jednej nioski można pozyskać 180–200 jaj, jest to jednak nieśność osiągnięta przez kury hodowane w ciepłym i słonecznym klimacie Sycylii ([it.wikipedia.org/wiki/Siciliana_\(razza_di_pollo\)](http://it.wikipedia.org/wiki/Siciliana_(razza_di_pollo))). Podobnie jak inne rasy śródziemnomorskie, kury buttercup charakteryzuje żywy temperament. Bardzo chętnie poszukują dodatkowych źródeł pokarmu na wybiegu.

Cornuta di Caltanissetta – rogata kura z Caltanissetty

Rasa ta została uznana za wymarłą, jednak dzięki inicjatywie podjętej przez Stowarzyszenie na rzecz ochrony ras sycylijskich (Tutela Razze Siciliane – TRS) pod kierownictwem Giovanni Cirasa udało się odnaleźć wśród hodowców ostatnie osobniki. Rozpoznanie i odnalezienie rasy było możliwe dzięki charakterystycznemu kształtowi grzebienia, który jest zawarty w nazwie rasy (fot. 6).

Fot. 6. Kogut i kury rasy Cornuta di Caltanissetta z charakterystycznym grzebieniem.
Phot. 6. Cornuta di Caltanissetta rooster and hens with a characteristic comb shape (<http://cocincina.freeforumzone.com/discussione.aspx?idd=10510052&p=8>)

Przypomina on kształtem długie dwa rogi z masywną podstawą, podobnie jak u bydła długorogiego, stąd rasa jest nazywana rogatą kurą. Grzebień w kształcie litery „V” występuje też u niektórych innych ras drobiu, w tym u francuskiej rasy la flèche, crèvecoeur czy appenzeller (fot. 7), jednak u rasy cornuta di caltanissetta jest znacznie bardziej masywny i zdecydowanie różni się od wspomnianych ras (Pascal, 1905). Rasa ta ma dość bogatą historię. Potwierdzają ją dokumenty pisane, a także zdobienia wielu przedmiotów ceramicznych pochodzących z epoki neolitu; występuje też w wielu herbach znanych sycylijskich rodzin (it.wikipedia.org/wiki/Cornuta_di_Caltanissetta). Wizerunek koguta tej rasy został uwieczniony na garnkach, które znajdują się w muzeach miast Mussomeli i Marianopoli, leżących na terenie sycylijskiej prowincji Caltanissetta, obszaru uznanego za ten,

gdzie rasa została wytworzona i występowała pierwotnie (www.siciliare.it/cornuta-di-caltanissetta). Klasyfikowana jest jako rasa lekka, wykorzystywana w kierunku produkcji jaj.

Fot. 7. Kogut Cornuta di Caltanissetta (po lewej) oraz Appenzeller dla porównania kształtów i wielkości grzebieni

Phot. 7. *Cornuta di Caltanissetta* (on the left) and *Appenzeller* roosters (on the right) for a comparison of comb shapes and sizes (<http://dicaaaaaa.forumfree.it/?t=68686857>)

Obecnie ze względu na bardzo małą liczebność, będąc na skraju zagłady uchodzi za kurę amatorską, której hodowla skupia się na podtrzymaniu jej istnienia i zwiększeniu populacji. Stowarzyszenie TRS koncentruje się wyłącznie na zwiększeniu liczebności rasy. W przeszłości zapewne będzie ona mogła, dzięki szerokiemu dostępowi do internetu i jej popularyzacji poprzez ten środek przekazu, zyskać liczniejszą rzeszę sympatyków wśród hodowców amatorów zarówno na terenie Włoch, jak też poza granicami tego kraju. Osobliwa cecha w postaci oryginalnego kształtu grzebienia z pewnością zjedna sympatię wielu hodowców.

Kogut tej rasy osiąga masę ciała do 1,6–2 kg, kura jest lżejsza i waży do 1,5 kg. W obrębie *cornuta di caltanissetta* występuje wyłącznie jedna odmiana barwna – kuropatwiana. Część twarzowa, zarówno u kury jak i koguta, powinna być intensywnie czerwona, włącznie z zausznicami. Nasada grzebienia u koguta jest masywniejsza niż u kury. Podobnie obydwa wyrostki, czyli tzw. rogi, u koguta są znacznie dłuższe i mocniej osadzone niż u kury. Dziób jest barwy ciemnoszarej

do czarnej, a na krawędziach obu jego połówek występują jaśniejsze pręgi barwy ciemnożółtej. Skoki są smukłe i stosunkowo długie barwy zielonej. Szyja koguta obfituje w pióra grzywy, są one barwy złocistobrazowej, podobnie jak pióra siodła. Sierpówki są mocno zakrzywione w kształcie sierpa (fot. 8). Ogon noszony jest pod kątem 60°. Kurę charakteryzuje barwa upierzenia właściwa dla odmiany kuropatwianej (fot. 9). Od nioski tej rasy można pozyskać około 150 jaj o masie 45–50 g i białej skorupie.

Fot. 8. Kogut rasy *Cornuta di Caltanissetta*
Phot. 8. *Cornuta di Caltanissetta* rooster

(<http://polliantichi.freeforumzone.com/discussione.aspx?idd=11311499>)

Fot. 9. Kura rasy *Cornuta di Caltanissetta*
Phot. 9. *Cornuta di Caltanissetta* hen

(<http://polliantichi.freeforumzone.com/discussione.aspx?idd=11311499>)

Val Platani

Val platani jest lokalną rasą kur pocho-

dzącą z Sycylii, natomiast za główny ośrodek jej hodowli i pierwotnego występowania uznaje się nadbrzeżne wsie położone w pobliżu rzeki Platani. Jest ceniona przez rdzennych mieszkańców tych terenów jako ich dziedzictwo hodowlane i element kultury regionu. Nie wytrzymała jednak konkurencji z bardziej wydajnymi rasami, z którymi często była również krzyżowana. Wpłynęło to w istotny sposób na zmniejszenie jej liczebności i spowodowało konieczność ochrony. Dawniej występowała w kilku odmianach barwnych, jednak zachowane zostały wyłącznie – pszeniczna oraz srebrzystokuropatwiana (fot. 10).

Fot. 10. Kogut i kura rasy Val Platani
Phot. 10. Val Platani rooster and hen
(<http://cocincina.freeforumzone.com/d/10775877/Polli-nostrani-Valplatani/discussione.aspx?idm1=124841789&pl=7>)

Głowa jest stosunkowo duża, dość szeroka i głęboka, dziób nieco zakrzywiony, oczy jasne, duże, czerwono-pomarańczowe, grzebień typu pojedynczego, czerwony, mocno osadzony, u koguta zdecydowanie większy niż u kury. Jego ząbki są znacznie większe i mocniej powcinane u samców. Dopuszczalne jest lekkie nachylenie grzebienia na jedną stronę u kury. Zausznice powinny być wyłącznie czerwone i owalne. Szyja koguta jest obficie opierzona, zwłaszcza w pióra grzywy. Pierś jest nieco uniesiona do góry i wypięta do przodu. Skoki są smukłe i długie o zielonej barwie. Obecnie jest to rasa bardzo popularna, a duże zainteresowanie jej hodowlą – jako rodzimą o rustykalnym charakterze – wynika z działań promocyjnych prowadzonych

przez Stowarzyszenie TRS. Zaletą tych ptaków jest także ich duża samodzielność w zdobywaniu pokarmu, kury oddalają się na dość dużą odległość od gospodarstwa. Koguty osiągają masę ciała 2,5–2,8 kg, kury 1,6–1,8 kg. Pierwsze jaja są pozyskiwane od 5-miesięcznych kurek. Nieśność w warunkach chowu ekstensywnego jest dla Sycylińczyków zadowalająca, wynosi około 180–200 jaj od nioski. Mają one stosunkowo dużą masę – 65–70 g i białą skorupę. Rasa ta jest również wykorzystywana w kierunku mięsnym. Mięso młodych kogutów cechuje delikatny smak, a skóra tuszek jest mocno nasyczona barwą żółtą.

Bruna delle Madonie

Niegdyś popularna rasa kur, reprezentująca typ ogólnoużytkowy, dość powszechnie utrzymywana w okolicznych miejscowościach położonych w pobliżu gór Madonie, od których pochodzi ostatni człon w nazwie rasy. W wyniku rozpowszechniania komercyjnych mieszańców kur nieśnych niemal wyginęła. Próby jej ocalenia podjął się pasjonat ras rodzimych, hodowca Sergio Larain w 1978 r., który wykupił część jaj tych kur od okolicznych gospodarzy, a następnie przeznaczył je do inkubacji. Utrzymywał on tę rasę aż do swojej śmierci w 2012 r. Dzięki temu zachowanemu stadu udało się ocalić ją od wyginięcia. Rasa ta ma genetyczne konotacje z rasą buttercup. Ceniona była przez sycylijskich chłopów za zwinność i lotność. Kury podczas ataku drapieżnika, np. lisa wzbijały się w powietrze i potrafiły lotem ślizgowym przelecieć pewną odległość, dzięki czemu uchodziły z życiem. Dodatkowo, żywy temperament oraz chęć poszukiwania źródeł pokarmu w znacznej odległości od gospodarstwa powodowały, że ptaki te były w dużym stopniu samowystarczalne. W obrębie rasy występuje wyłącznie jedna odmiana barwna – kuropatwiana (fot. 11).

Należy zaznaczyć, że występuje pewne zróżnicowanie u kur, które mogą mieć jaśniejszą bądź ciemniejszą barwę upierzenia. Skoki są barwy zielonej. Pokrojem kury te w dużym stopniu przypominają naszą rodzimą rasę kur – Zielononózkę kuropatwianą. Od jednej nioski można pozyskać około 180 jaj o masie 65–73 g i białej skorupie. Dorosły kogut waży 2,8–3 kg, kura 1,8–2,2 kg.

Fot. 11. Kogut i kury rasy Bruna delle Madonie
Phot. 11. Bruna delle Madonie rooster and hens
(<http://gallinasiciliana.forumattivo.com/t980-poll-locali-delle-madonie>)

Ochrona ras autochtonicznych z Sycylii

Sycylijskie rasy kur, podobnie jak inne lokalne rasy, w dobie postępującej globalizacji i intensyfikacji hodowli drobiu znalazły się na skraju wyginięcia. Niższa produktywność lokalnych ras w wielu krajach spowodowała, że rolnicy zainteresowali się bardziej wydajnymi komercyjnymi mieszańcami. Jedynie dzięki zaangażowaniu i pasji niewielkiej grupy rolników, którzy utrzymywali te ptaki ze względów sentymentalnych, dla podtrzymania tradycji ich hodowli, opisane w pracy cztery rasy kur zostały ocalone. Nie bez znaczenia są także bardziej zinstytucjonalizowane działania Stowarzyszenia na rzecz ochrony ras sycylijskich (Tutela Razze Siciliane – TRS). Promuje ono dawną kulturę agrarną, wspierając również rolnictwo ekstensywne poprzez popularyzowanie jego wytworów rzemieślniczych oraz produktów o wysokiej jakości, pochodzących od rdzennych ras z Sycylii. Temu zadaniu służy projekt EcoMuloo, którego zadaniem jest również ochrona ras metodą *in situ* w małych, rodzinnych gospodarstwach rolnych. Sycylijskie rasy kur są chronione przez stowarzyszenie od 2011 r., a więc jest to stosunkowo niedawno podjęte przedsięwzięcie. Zadaniem stowarzyszenia jest także promocja tych ras o bardzo oryginalnych cechach pokroju, zwłaszcza **cornuta di caltanissetta** oraz **La siciliana coronata**, posiadających

typy grzebienia nie występujące u żadnej innej rasy kur. Z tych względów rasy te są wyjątkowe i z pewnością zaciekawia hodowców pasjonatów również poza granicami Włoch. Dzięki zwiększeniu liczby hodowców oraz poszerzeniu geograficznego występowania ras byłyby one mniej zagrożone. Przykładem jest rasa **buttercup – La siciliana coronata**, której populacja i klub hodowców umiejscowione są w Stanach Zjednoczonych. Podobnie jak w Polsce, dość liczna rzesza hodowców utrzymuje wiele ras kur amatorskich i ozdobnych, pochodzących z różnych części świata dla ich atrakcyjnego wyglądu i samego kontaktu z ptakami, traktując ich hodowlę jako element życia codziennego, a nawet rekreacji (Gugołek i in., 2016). Obecnie wiele ras kur jest na nowo odkrywanych i utrzymywanych w małych amatorskich hodowlach oraz prezentowanych na wystawach drobiu, a ta grupa pasjonatów zapewnia ich przetrwanie (Brzóska i in., 2012). Największym powodzeniem i zainteresowaniem cieszą się rasy wyróżniające się nie tylko ciekawym pokrojem, ale także posiadające dobre cechy produkcyjne, dzięki czemu mogą (oprócz walorów estetycznych) dostarczać także pewnych ilości jaj (Gilewski i in., 2010).

Podsumowanie

Przedstawione w niniejszej pracy cztery autochtoniczne rasy kur są niezwykle ciekawym przykładem bioróżnorodności tego gatunku ptactwa domowego. Są one również przykładem na to, jak specyficzne warunki geograficzne, takie jak odizolowanie na wyspie, wpływa na wykształcanie się pewnych populacji zwierząt gospodarskich o niespotykanych cechach. Inną kwestią jest także to, że poza rasą **buttercup – La siciliana coronata** pozostałe wymienione w pracy rasy były nieznanne lub uznane za wymarłe. Dzięki podjętej przez stowarzyszenie Tutela Razze Siciliane (TRS) inicjatywie rasy te zostaną ocalone, a nawet rozpropagowane. Osobliwy kształt grzebienia u rasy **buttercup** sprawił, że zyskała ona uznanie wśród hodowców poza rodzimą Sycylią. Pozostaje mieć nadzieję, że podobne zainteresowanie wśród hodowców amatorów wzbudzą pozostałe rasy pochodzące z Sycylii, a zwłaszcza **cornuta di caltanissetta**.

Literatura

- Brzóška F., Dobrowolska D., Kłopotek E., Pietras M. (2012). Drób ozdobny – hodowany przez człowieka dla przyjemności. *Wiad. Zoot.*, L, 4: 67–76.
- Cirasa G. (2017). Le 4 razze di polli di Sicilia a rischio estinzione; <http://www.ecomulo.it/le-galline-a-rischio-estinzione-in-sicilia/>
- Dorshorst B., Harun-Or-Rashid M., Bagherpoor A.J., Rubin C.-J., Ashwell C., Gourichon D., Tixier-Boichard M., Hallböök F., Andersson L. (2015). A genomic duplication is associated with ectopic comodermin expression in the embryonic chicken comb and two duplex-comb phenotypes. *PLoS Genet.*, 11: e1004947.
- Gilewski R., Janocha A., Tomczyk G., Wężyk S. (2010). Nowe trendy w hodowli i produkcji kur. *Oficyna wyd. „HOŻA”*, Warszawa, ss. 106–123.
- Gugolek A., Jastrzębska A., Strychalski J. (2016). Wykorzystanie gołębi i innych gatunków ptaków w rekreacji człowieka. *Wiad. Zoot.*, LIV, 2: 90–95.
- Krupiński J. (2008). Ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w Polsce. *Wiad. Zoot.*, 46, 1: I–X.
- Łukasiewicz M. (2011). Atrakcyjny świat drobiu ozdobnego. *Prz. Hod.*, 11: 21–23.
- Pascal T. (1905). *Le razze della gallina domestica – Monografia esauriente delle principali razze*. Casa Edutrice Nazionale, Roux e Viarengo.
- Witkowski A. (2011). Realizacja Programów ochrony zasobów genetycznych poszczególnych gatunków zwierząt w Polsce – Drób. W: *Ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich i dziko żyjących (praca zbiorowa)*, Z. Litwińczuk (red.). PWRiL, Warszawa, ss. 165–180.
- <http://www.agraria.org/polli/siciliana>
- https://it.wikipedia.org/wiki/Cornuta_di_Caltanissetta
- [https://it.wikipedia.org/wiki/Siciliana_\(razza_di_pollo\)](https://it.wikipedia.org/wiki/Siciliana_(razza_di_pollo))
- <https://livestockconservancy.org/index.php/heritage/internal/buttercup>
- www.americanbuttercupclub.org
- www.backyardpen.blogspot.com/2013/06/sicilian-buttercup-dual-puopse-chicken
- www.roysfarm.com/sicilian-buttercup-chicken
- www.siciliare.it/cornuta-di-caltanissetta

INDIGENOUS BREEDS OF HENS FROM SICILY AS AN INTERESTING EXAMPLE OF THE DIVERSITY OF DOMESTIC HENS

Summary

The problem of depleting animal genetic resources as a result of the decreasing number of local breeds is now a very important challenge. Many breeds are on the verge of extinction due to their small size. However, they are very important from the point of view of species diversity and as a potential resource of valuable genes in the future.

The current study presents four native chickens from Sicily, showing their unique appearance and history, as well as the tasks undertaken to protect them.

Key words: indigenous breed, Sicilian chicken, rare breed